

Laki Ildikó

Fogyatékossgal élő fiatal felnőttek társadalmi integrálódásának esélyei és lehetőségei a mai Magyarországon

**A projekt támogatója: NKTH
INNOTARS 08-12008-0056**

A projekt célja:

A fogyatékossgal és annak kérdésköre az elmúlt években kiemelt hangsúlyt kapott mind az Európai Unió, mind pedig a hazai politikákban. E csoport tagjai egyre nagyobb számban vannak jelen a társadalomban, amely nemcsak a többségi társadalom szempontjából jelent megoldandó feladatokat, hanem a politika, illetve a különböző intézményrendszerek részéről is.

Kutatásunk elsődleges célja feltárni a fogyatékossgal élő fiatalok és fiatal diplomás felnőttek (látás, hallás és mozgássérültek) életkörülményeit és integrálódásuknak esélyeit a mai Magyarországon. A mélyreható regionális vizsgálatokkal megismerhetővé tesszük az egyes régiók intézményi ellátottságának valós helyzetét, beleértve a különböző állami, a civil és piaci szereplők részesedését, továbbá szerepvállalásukat, törekvésüket a vizsgált célcsoport társadalmi integrálódására.

A kutatás során kiemelt vizsgálati szempontot jelent az érintett csoport tudományos és gazdasági életben betöltött szerepe, kilátásai és hosszú távú munkaerő-piaci részvételük meghatározása. Alternatívákat kívánunk megfogalmazni arra nézve, hogy a célcsoport milyen módon tud bekapcsolódni a magasabb piaci igényeket támogató oktatási-képzési intézményekbe, a tudományos életbe, valamint a piaci elveken működő munkahelyekre.

A tervezett kutatás célja a fogyatékossgal élő hallgatók vizsgálata a hazai felsőoktatásban, továbbá a felsőoktatási intézmények szerepvállalása a vizsgált csoport oktatásában, képzésében, mivel az elmúlt években kiemelt problémaként definiálhattuk a kirekesztés és társadalmi esélyegyenlőtlenség kérdéskörét a különböző hátrányos helyzetű csoportok körében, különös tekintettel a fogyatékossgal élők esetében. Kutatási projektünkben kialakítunk egy olyan elméleti keretet, amely az empirikus kutatások elemzése alapján készül és alkalmas javaslatok megfogalmazására.

Ebben a vizsgálatban kiemelt szerepe van az intézményeknek, ezen belül az akadálymentesítésnek, a tananyagok metodikai és didaktikai tartalmának, és illeszkedésének a fogyatékkal élők speciális igényeihez. Az elméleti keretek meghatározásával párhuzamosan első lépésben megkeressük a hét magyarországi régióban a legnagyobb számú hallgatóval rendelkező felsőoktatási intézményeket, azok infrastrukturális és oktatással kapcsolatos helyzetét, kiemelten a fogyatékkal élőket érintő módszertani kérdésekre.

Vizsgálatunkkal feltérképezzük, milyen lehetőségei vannak ma a fogyatékossgal élőknek a felsőoktatásban és a munkaerőpiacon.

Fontosabb munkaszakaszok:

A kutatás első fázisában (2008. 09. 01. – 10. 31.) megtörtént a kutatói csapat felállítása, a feladatok, a szakmai kérdések megbeszélése.

A kutatás második fázisában (2008. 11. 0. – 12. 15.) előkészítettük az *Esélyegyenlőség és társadalom* kurzust a Szegedi Egyetem Bölcsészettudományi Karán, melyet a 2008-2009-es tanév II. félévében indítottunk el.

2008. 10. 31-től a kutatás saját e-mail címmel működik: *fogyat77@socio.mta.hu* címen, az MTA Szociológiai Kutatóintézet honlapján pedig a kutatással kapcsolatos alhonlapot hoztunk létre.

A kutatás megalapozása Laki Ildikó projektvezető megfogalmazása szerint:

A diszkrimináció és esélyegyenlőség fogalmi meghatározásai és kapcsolódási pontjai az oktatásban

"Minden azon múlik, hogy az emberek azt hiszik: van az életben olyan helyzet, amikor szeretet nélkül bánhatunk embertársainkkal márpedig ilyen helyzet nincsen."

(Tolsztoj)

Rövid összefoglalóm a fogyatékossgal élők helyzetét s az ezzel összefüggő értelmezéseket kívánja bemutatni. A fogyatékossg a mai magyar társadalomban kiemelt társadalmi problémaként van jelen nemcsak az Európai Unió elvárásaihoz képest, hanem a hazai viszonyok rendszerében is. Bemutatom, mit is jelent fogalmilag a diszkrimináció, melyek az értelmezési keretei, és ez hogyan érinti a fogyatékossgal élőket. Mit jelent ma fogyatékosnak lenni, milyen perspektívái vannak a sérüléssel csoportoknak, milyenek az esélyei a társadalmi integrálódásuknak? Különösen érdekesek ezek a kérdések, ha az oktatás-képzés felől vizsgáljuk. Meggyőződésem, hogy a mai magyar társadalom még mindig nem képes a fogyatékossgal élőket megfelelően kezelni, társadalmi integrálódásukat elősegíteni, annak ellenére, hogy az elmúlt években a különböző társadalmi csoportok, résztvevők részéről komoly erőfeszítések történtek a fogyatékossgal élők hátrányainak leküzdésében, teljes értékűvé válásuk megsegítésének érdekében.¹⁹

A 2007. évet az Európai Unió az Esélyegyenlőség évének kiáltotta ki. Számos kezdeményezés, politikai program és egyéb törekvés indult el az Európai Uniós országok körében a fogyatékos-ügy tekintetében. Minden ország elsődleges feladatának tekinti, hogy megfelelő körülményeket teremtsen és biztosítson a hazájában élő hátrányos helyzetű egyéneknek, csoportoknak. A társadalom e csoportját valóban mélyen érintik azok az állami intézkedések, amelyek életüket, életterüket kedvező helyzetbe, társadalmilag megbecsült pozícióba kívánja helyezni.

Az európai országok intézkedései mellett az állami, a magán, valamint a nonprofit szervezetek törekvései nálunk sem maradtak el. Ezt mi sem bizonyítja jobban, minthogy megszülettek azok a programok, kezdeményezések, jogszabályok, illetve irányelvek, melyek már nem csak elméleti, de a gyakorlat szinten is látható nyomokat hagynak maguk után.

A különböző intézményi keretek – melyek iskolákat, egyéb állami és nonprofit szolgáltató intézményeket is magukba foglalnak- töretlenül kapcsolódnak be az Európai Unió különböző programjaiba. A jogszabályok tekintetében komoly előrelépést jelentett hazánkban a 2006. évben hozott Országgyűlési Határozat, mely 2007-2013 között egy ún. „Új Országos Fogyatékos-ügyi Program” elfogadását foglalta magába. Hasonlóan fontos dekrétummá vált a Brunel Egyetem által készített tanulmány, amelyet a Foglalkoztatás és Szociális Ügyek Európai Bizottság megbízása tett lehetővé. A tanulmány a különböző kutatások keresztmetszetén keresztül megpróbálja bemutatni a fogyatékossg problematikáját, társadalmi megítélésének felemáságát. Kiemelt szerepet ad az Európai Unió

¹⁹ A tanulmányomban a fogyatékossgal élők csoportját a hallás, a látás és a mozgássérültek. A diszgráfiával, diszkalkuliával, valamint a diszlexiával rendelkezőket e tárgykörben nem vizsgálom.

fogyatékosáspolitikájának, s ezen keresztül az érintett csoportok jogainak, kötelezettségeinek.

Kutatási témám nem a teljes fogyatékos-ügyet, hanem annak csak egy szeletét érinti. A felsőoktatási intézményekben tanuló, fogyatékkal élők jelentős hányada megkülönböztetett szereppel bír. Ennek elsődleges okát az oktatási rendszerben látom, mert a mai oktatási rendszer nem képes felvállalni ezen csoportok integrálását, segítségét a különböző szinteken. Ennek magyarázata, hogy az intézmények nem készültek fel a fogyatékosággal, bármilyen sérüléssel élők „fogadására”. Döntő az elfogadás alacsony foka, az intolerancia. Hiányoznak az oktatási kellékek, a megfelelő intézményi infrastruktúra, valamint a speciális tananyagok kidolgozása. A másodlagos okok a körülményekben, a törvényi szabályozásban, a társadalmi integrálódás felemáságában, a társadalmi előítélek leküzdésének nehézségében mutatkoznak meg.

A fogyatékosággal élőkre vonatkozó megfogalmazások, értelmezések, elvi keretek leginkább az általánosságok tükrében mutatják be a fogyatékosok helyzetét, társadalmi megítélését. Ennek megértéséhez úgy vélem nélkülözhetetlen az eltérő fogalmak megismertetése, köztudatba iktatása.

I. Fogalmak, értelmezési keretek

„Modern használatban egyes személyek vagy embercsoportok többségtől eltérő tulajdonságai, illetve helyzete (mássága) ürügyén történő megkülönböztetése másik személy által. Az egyenlő elbánás elvével ellentétes eljárás.” (Wikipédia)

Egy másik – szociálpszichológiai – megfogalmazás szerint a *diszkrimináció egyes emberek hátrányos kezelése azon az alapon, hogy azok valamely meghatározott csoport tagjai”.* (Andorka, 2006)

A diszkrimináció területén megkülönböztetjük továbbá a pozitív és a negatív diszkriminációt. Amíg az előbbi *„a társadalmi csoportokra vonatkozó jogi vagy egyéb adminisztratív megkülönböztetést, előnyben részesítést jelent, addig az utóbbi ösztönös vagy tudatos kirekesztő vagy megalázó cselekedetet. Indítéka a fölérendeltség megszerzése vagy megtartása az embercsoporton belül vagy csoportok között. Oka lehet a személy vagy embercsoport másiktól eltérő tulajdonságáról (másságáról) szerzett ismeret, tapasztalat”.* (Wikipédia)

A diszkrimináció tehát hátrányos megkülönböztetés, valamint az érintett jogok élvezetével összefüggésben alkalmazott önkényes és jogellenes különbségtétel. A diszkrimináció vizsgálatakor, értelmezésekor azonban nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt sem, hogy a diszkrimináció fogalma három alkotóelemet tartalmaz. Jelenti azt, hogy a megkülönböztető intézkedés negatív hatással van az érintett személyre, ez a hatás a különbségtételből ered, valamint azt is, hogy a különbségtétel objektíve nem indokolható.

A hazai szakirodalmak és a 2003. évi CXXVI. törvény értelmében öt diszkriminációs esetet különböztetünk meg, azonban a jelen téma szempontjából számunkra csak két fogalom, értelmezés szükséges: a közvetlen és a közvetett hátrányos megkülönböztetés.

„A közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek tekintjük azt, ha valaki, vagy valamely csoportot a törvényben felsorolt tulajdonságai miatt – más, velük összehasonlítható helyzetben lévő

személyhez vagy csoporthoz képest kedvezőlenebb bánásmódban részesítenek és tárgyilagos mérlegelés szerint ennek nincs ésszerű indoka”. (rop.kszk.gov.hu)

„Közvetett hátrányos megkülönböztetés magja, az hogy a megkülönböztetés látszólag semleges feltételen alapul, mégis, egyes védett tulajdonságokkal rendelkező személyeket lényegesen nagyobb számban érint”. (rop.kszk.gov.hu)

E két meghatározás a fogyatékkal élők körében kiemelt hangsúlyt és szerepet kapott az elmúlt néhány évben. A hazai diszkriminációs politikában elengedhetlenné vált a fogyatékosokra vonatkozó fogalmi kategóriák pontos meghatározása, a különböző irányelvek kialakítása. Ennek megfelelően a társadalomtudományokban, a jogtudományban, illetve a pszichológia- és az orvostudományban is kialakultak azok az értelmezési keretek, melyek teljes körűen lefedik a fogalmat, a terület értelmezését.

Amennyiben arra is választ kívánunk kapni, hogy milyen kontextusokban jelenhet meg a fogyatékoság, úgy nem hanyagolhatjuk el az **egyenlő bánásmód elvének** és az **esélyegyenlőség** fogalmának az értelmezését.

Egyenlő bánásmód elve a hátrányos megkülönböztetéstől mentes élethez való jog biztosítását jelenti, mely magába foglalja a diszkrimináció tilalmát is. Az egyenlő bánásmód követelménye a hazai jogalkotással szemben a hátrányos megkülönböztetés valamennyi formájának tiltása, azon jogszabályoké, amelyek sértik az egyenlő bánásmód elvét, azokat helyezze hatályon kívül.

Az **esélyegyenlőség** fogalma ugyanakkor újabb keletű fogalomként jelent meg e tárgykörben. A meghatározás *mindazon jogi és nem jogi eszközöket jelenti, amelyek azt a célt szolgálják, hogy mindenki egyenlő eséllyel érvényesüljön az élet legkülönbözőbb területein – oktatás, egészségügy, munkaerőpiac stb. –, de legalábbis csökkenjenek a nőket, a fogyatékosokkal élőket, a bevándorlókat érő hátrányok.* (rop.kszk.gov.hu)

E két meghatározás a hazai joggyakorlatban az elmúlt néhány évben egyre inkább köztudottá vált, azonban a praxisban ez kevésbé érvényesül. A meghatározás használatát, értelmezését és gyakorlati szinten való megjelenését **'Esélyegyenlőség éve 2007'** kiemelten kezeli, így bátran állíthatjuk, hogy a különböző hátrányban lévő csoportok szerepét még hangsúlyosabbá, erőteljesebbé kívánják tenni. A legfontosabb hazai elképzeléseket a Nemzeti Stratégia és prioritások **„Egyenlő esélyek mindenki számára európai év” (2007) – az igazságos társadalom irányában Magyarország** című dokumentum tartalmazza. A stratégia meghatározza a esélyegyenlőség területén érintett csoportok, közösségekkel kapcsolatos feladatokat, fejlesztendő területeket. A dokumentum bevezetője így fogalmazza meg az év „jelentőségét”;

Az „Egyenlő esélyek mindenki számára” európai év (2007) – az igazságos társadalomirányában (továbbiakban: Európai Év) célja, hogy az EU és a tagállamok négy kiemelt célkitűzés mentén (jogok, képviselet, elismerés, tiszteletben tartás) közösségi és tagállami akciók segítségével hívják fel a figyelmet az esélyegyenlőség érvényesítésére, a sokféleség tiszteletére, valamint a hátrányos megkülönböztetés minden formája elleni fellépés szükségességére. Az Európai Év háttérét az Európai Parlament és a Tanács 771/2006/EK (2006. május 17.) határozata biztosítja. (www.szmm.gov.hu)

A fogyatékoság fogalma számos értelmezést nyert az elmúlt évtizedekben. „A gyógypedagógia eredeti, tradicionális megközelítése a biológiai állapot megváltozásában

ragadja meg a fogyatékos fogalmát, és a problémát egyértelműen a személyen belül, individuális minőségként fogalmazza meg. Ez az úgynevezett személyorientált megközelítés azt nevezi fogyatékosnak, ha az adott egyén tulajdonságaiban, fejlődésmenete különböző területein nemcsak mennyiségi, hanem minőségi változások lépnek fel az úgynevezett normalitáshoz – a zavartalan fejlődésmenethez, a képességek megszokott struktúrájához – képest.”(www.oki.hu)

Egy, az Oktatási Minisztérium (OM), ma Oktatási és Kulturális Minisztérium (OKM) által kiadott (2006) tájékoztató kiadványban a fogyatékos definíciója :

„A fogyatékos az ember egy, vagy többirányú funkció vesztese, képesség csökkentése, nem lát, nem hall, nem képes helyzetet, helyet változtatni, vagy megfelelően kommunikálni, aminek következtében az ember, mint egyén nem képes úgy „működni”, mint más ember és ez a hiány egész életében meghatározó.”

A fogalom nagyon tágan, mondhatni „nagyvonalakban” magyarázza a fogyatékossgal élők problémáját. Ennél bizonyára bonyolultabbnak kell tekintenünk a fogalmat, gondoljunk csak a szociálpszichológiai, pszichológiai, illetve egyéb antropológiai elméletek erre vonatkozó téziseire.

*A jogi meghatározás szerint **fogyatékos személy az, aki érzékszervi – így különösen látás-, hallásszervi, mozgásszervi, értelmi képességeit jelentős mértékben vagy egyáltalán nem birtokolja, illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során.***

Az OKM kiadvány azonban a fogyatékos személyre vonatkozóan a „sérült ember” (sérültséggel élő ember) definíciót adja, mondván, ennek a kifejezésnek az az előnye, hogy kevésbé diszkriminál. A szakemberek azonban másként vélekednek, azt vallják, túl általános és pontatlan ez a meghatározás.

Az esélyegyenlőség problémaköre az élet minden területén kiemelt és kényes téma. A jelen kutatás szempontjából a fogyatékossgal élők oktatási rendszerben való részvételét, s annak jellemzőit tartjuk fontosnak.

A hazai oktatási rendszer egészének igen súlyos problémákkal, megoldásra váró feladatokkal kell megküzdenie. Az esélyegyenlőség, diszkrimináció, pozitív és hátrányos megkülönböztetés fogalmai, s e fogalmak mögött rejlő tartalmak a hazai oktatási rendszerben a mai napig a periférián vannak. Hazai oktatási rendszerünk, beleértve a felsőoktatást is, többnyire diszkriminatív elveket és gyakorlatot követ az oktatásba belépőkkel, illetve a résztvevőkkel szemben. E törekvés nem feltétlen jelent szándékos cselekvést, illetve döntést, gondoljunk az épületek akadálymentesítésére, vagy a haladás érdekében kialakított tanulói csoportokra.

A hazai jogszabályok között elsőként 1990-es évek végén jelent meg a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításával kapcsolatos törvény (1998. XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról). E törvény a felsőoktatásban résztvevő hallgatók jogait, esélyegyenlőségének nem garantálja. A törvény alapvető célja *a fogyatékos személyek jogainak, a jogok érvényesítési eszközeinek meghatározása, továbbá a fogyatékos személyek számára nyújtandó komplex rehabilitáció szabályozása, és mindezek eredményeként a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének,*

önálló életvitelének és a társadalmi életben való aktív részvételének biztosítása.”
(www.demoszthenesz.hu)

A törvény öt nagy területet fed le, ahol az oktatásra vonatkozóan csak a közoktatási rendszerekben való részvétel deklarálódik. A felsőoktatási és iskolán kívüli képzéseket a törvény nem szabályozza.

A 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szól, mely részletesen meghatározza a törvénnyel összefüggésben használt fogalmak körét, továbbá a különböző területeken kötelező bánásmódok típusait. Az oktatásra, képzésre vonatkozó passzus általános „elveket” tartalmaz, nem tesz különbséget közép- és felsőoktatási intézményi hallgatók között. Ugyanakkor a törvény szabályozza a fogyatékosokkal élők felvételi eljárásban való részvételét, az oktatási intézmények kötelezettségeit.

A jogszabályok között az igazi áttörést a 29/2002. (V. 17.) OM rendelet a fogyatékosokkal élő hallgatók tanulmányainak folytatásához szükséges esélyegyenlőséget biztosító feltételekről szóló rendelet hozta. E jogszabály részletesen szabályozta a különböző fogyatékosokkal élőkre vonatkozó feladatokat, a velük szemben támasztott elvárásokat, valamint azokat a kitételeket, amelyek e hallgatók teljesítésében döntöek (a vizsgák típusa, a követelményrendszer stb.). A rendeletet érvénytelenítették a 79/2006. (IV:5.) Korm. rendelet a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseivel és végrehajtási utasításaival (az „Előnyben részesítési követelmények” című fejezetben). Ez határozza meg a fogyatékosok felsőoktatásban való részvételének feltételeit, a felmentési lehetőségeket, valamint a tanulmányaikhoz szükséges szolgáltatásokat.

A törvényi keretek folyamatosan változnak, ami esélyt ad a hasznos és jó gyakorlatok hazai adaptálására, és segíti a társadalom tagjai elfogadóbb magatartását, a fogyatékosok társadalmi elismertségét, és hozzájárul az esélyegyenlőség fokozatos megvalósulásához.

II. Diszkrimináció és oktatás

Az esélyegyenlőség megteremtésének és egyben a diszkrimináció csökkentésének legfontosabb intézményrendszere az oktatási. Az iskolai hátrányok megjelenése már az óvodás korban kezdődik, és a rendes korú, általános iskolai képzéssel folytatódik oly mértékben, hogy egyesek az iskolai tanulmányaikat meg sem kezdik.

Magyarországon a fogyatékos személyek számarányára vonatkozóan a 2001. évi népszámlás biztosít adatokat. Ennek megfelelően a 2001-ben 577 006 fő volt a valamilyen fogyatékosokkal élők száma, amely a magyar népesség 5,7%-át foglalja magába. A statisztikai adatok azonban alulreprezentáltak, így az ezen területekkel foglalkozó szakemberek a fogyatékosok valódi számát 600-620 ezerre teszik. A fogyatékosokkal élő iskolai végzettsége nagyon alacsony. A statisztikai adatok szerint 32% nem fejezte be az általános iskolát, alacsony iskolai végzettséggel 39%-uk rendelkezik, szakképzéssel és érettségivel 25%-uk, egyetemi vagy főiskolai végzettsége pedig körülbelül 5%-uknak van.

A 2006-os OKM statisztika alapján 639 fiatal folytatott tanulmányokat felsőoktatási intézményekben. (Megjegyzendő, a különböző civil szervezetek más adatokat tartanak nyilván, ennek megfelelően a 2007-es adatokban a legtöbb helyen 700-740 fő között állapítják meg a felsőoktatásban részt vevők számarányát.)

Ez a szám igen alacsony, még az adott csoporthoz képest is. Magyarzatának több oka van, ezek az egyéni és társadalmi elvárásokban, az intézményi feladatvállalások fogyatékosokra

vonatkozó elveinek kialakításban, illetve az infrastruktúra helyzetének feltárásában keresendő.

A fogyatékkal élők kevésbé ambiciózusak, ez a tanulásban is jelentkezik. Ugyanakkor motiváló tényező lehetne, ha az oktatási intézmények nagyobb ösztönzést adnának a fogyatékkal élőknek. Ebben az esetben nem kivételekről van szó, inkább csak arról, hogy a hátrányokban szenvedő csoportok integrálódhassanak, lehetőséget és esélyt kapjanak a továbbtanulásra, a társadalmi megbecsülésre.

A felsőoktatási intézmények részéről további támogatást jelenthet a vizsgák, követelményrendszerek megfelelő kidolgozása, a különböző mentori tevékenységek megjelenése. Az intézményi szerepfelvállaláshoz szorosan kapcsolódik a személyiség elfogadásának, bevonásának kérdése, az akadálymentesítés megvalósítása, a tananyagok eljuttatása, és a vizsgakövetelmények korrekt kialakítása. (Megjegyzendő: a felsőoktatási intézményekbe jelentkező fogyatékossgal élő fiatalok rendelkeznek egy szakértői és rehabilitációs bizottság, vagy nevelési tanácsadó szakértői véleményével.)

Az oktatásban résztvevő fogyatékossgal élőknek a jogai mellett feladataik is vannak, melyeket az intézményi keretek tesznek kötelezővé. A sikeres felvételi után a fogyatékossgal élők belépnek a rendszerbe, ahol egy új típusú életteret kell megszokniuk, az addigi gondoskodó ellátásból egy önálló, saját út kialakítását kezdik meg. A fogyatékossgal élőknek a felsőoktatás, mint esély jelenhet meg a mobilitás, a társadalmi csoportok közötti átlépésben, illetve az egyéni életutak kialakulásában.

A felsőoktatásnak a feladata a lehetőség biztosítása, a megvalósításban pedig a résztvevőé a szerep.

Mindezek ellenére úgy gondolom, a jelenlegi rendszernek még sok hiányossága van, de a tapasztalatok azt mutatják, hogy elindult a változás, a felsőoktatási reformokkal párhuzamosan elkezdődtek az integrálódás lehetőségei.

THE CONCEPTUAL DETERMINATION OF THE DISCRIMINATION AND EQUAL OPPORTUNITY IN THE EDUCATION

Summary

The present summary is wishing to demonstrate the situation of people living with disabilities and the relating interpretations. People living with disabilities is a prominent social problem in the Hungarian society today, trying to conform to not only European Union, but also the Hungarian system. In my study, my objective is to draw attention to what exactly the meaning of discrimination is, the frames of its interpretation and how it affects people living with disabilities. I also examined what it means to be disabled, what perspectives this group has in the social integration concerning their acceptance and their participation in the education system.

I am convinced that the Hungarian society is still not able to properly handle the situation of living with disabilities nor help their social integration.

Keywords: equal opportunity, discrimination, people living with disabilities, interaction, education,

HIVATKOZÁSOK:

Andorka Rudolf (2006): *Bevezetés a szociológiába*. Budapest, Osiris Kiadó

Kalmán Zsófia – Könczei György (2002): *A Taigetosztól az esélyegyenlőségig*. Budapest, Osiris Kiadó

Kováts András – Tausz Katalin (szerk.), (1997): *Gyorsjelentés a fogyatékos emberek helyzetéről*. Budapest, Szociális Szakmai Szövetség

Segítsünk közösen! Fogyatékosággal élő hallgatók a felsőoktatásban. Tájékoztató kiadvány. (2006), Budapest, Oktatási Minisztérium

rop.kszk.gov.hu/portal/server.pt?space=Dir&cached=true&parentname=CommunityPage&parentid=0&in_hi_userid=711&control=OpenSubFolder&subfolderID=508

http://rop.kszk.gov.hu/portal/server.pt?space=Dir&spaceID=1&parentname=CommunityPage&parentid=0&in_hi_userid=711&control=OpenSubFolder&subfolderID=762&DirMode=1

www.wikipedia.org/wiki/Diszkrimin%C3%A1ci%C3%B3

<http://demoszthenesz.hu/cikkek/1998eviXXVItorveny>

www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2002-04-be-foldes-egyeni

<http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=16291&articleID=31422&ctag=articlelist&iid=110/2006>. (II.16.) OGY határozat az *Új Országos Fogyatékosügyi Programról*.

Nagy, Péter Tibor DSc

Eötvös Loránd University, Faculty of Social Sciences Center for Education and Youth Research/ Wesley College/ National Educational Library and Museum

Educated elites and the Transylvanian university (1872-1918)

The²⁰ social background and recruitment of university students and graduates is a recurring theme of social history and educational sociology.²¹ In Hungary, university education was traditionally concentrated in Budapest, and this was true even after the establishment, in 1870s, of a new university in Kolozsvár/Cluj/Klausenburg, Transylvania's principal city.

The Transylvanian university was not just smaller and newer than the university in Budapest. It differed also in terms of its structure and the content of its courses. The most important feature distinguishing Kolozsvár University from most other traditional universities in Europe, including the University of Budapest, was the presence of a separate Faculty of Science. Moreover, unlike University of Budapest – which had Jesuit roots – Kolozsvár University was originally non-sectarian. If we accept that the University of Budapest favoured Catholics when recruiting its students, we may logically conclude that the non-sectarian character of Kolozsvár inevitably resulted in a significant over-representation of Protestant students.

²⁰ See two parallel studies: Peter Tibor Nagy: The University of Kolozsvár/Cluj and the Students of the Humanities and Science faculties (1872-1918) In: *Intelectualii si societatea moderna. Repere central-europene*. Szerk: Cornel Sigmirean. Targu-mures, 2007. Editura Universitatii "Petru maior" pp.339-370, and Peter Tibor Nagy: The problem of the Confessional Recruitment of the Students at the Faculties of the Humanities and Science of the Transylvanian University. In: *Historical Social Research Vol 33*. (2008) 2 No. 124.

²¹ Regarding Hungary, the first works on the social background of students were published between the two world wars by József Asztalos and Dezső Laky. The well known works of French and American sociologists have been translated, and interpreted in the 1960s concerning the students of the 1960s, 1970s etc. For an early sociological *historical* analysis see Rudolf Andorka (1979), "Az egyetemi és főiskolai hallgatók társadalmi összetétele, 1898-1942" [Social Composition of University and College Students], *Statisztikai Szemle*, 2, 176-197. The last twenty years the most important socio-historical analysis have been written by Victor Karady, see footnotes: 2, 18.